

PUT KA PRAVDI

Prednosti s druge strane granice

JOSIP ĆULE *ZAMENIK GLAVNOG DRŽAVNOG ODVJETNIKA REPUBLIKE HRVATSKE*

Nitko nas ne poznaje tako dobro kao što poznajemo sami sebe, nitko ne poznaje potrebe državnih odvjetnika kao što ih poznaju državni odvjetnici u drugim državama

Poštovane kolegice i kolege, poštovani uzvanici,

Uvodno sam kazao kako s ponosom možemo gledati na potpisivanje ovih Memoranduma, ali isto tako i na rezultate koje smo ostvarili od potpisivanja Memoranduma. Može netko pomisliti kako se radi o paušalnoj ocjeni, kako se radi o jednoj kurtoaznoj ocjeni, pa je stoga potrebno ukazati na stvarne podatke i činjenice o tome kakva je zaista ova suradnja, s jedne strane kakav je „promet“ zamolnica (zahtjeva za pomoć) između pojedinih državnih odvjetništava, te mislim da je posebno zanimljivo pitanje u kojoj mjeri se zamolnicama udovoljava, kada se djelomično udovoljava zamolnicama ili kada se zamolnicama ne udovoljava, kao i dati prosudbu o tome koji su razlozi takvom postupanju, a svakako zanimljiva je i ocjena o tome je li moguće unaprijediti ovu suradnju.

Podaci koje sam pripremio za ovo izlaganje odnose se na zahtjeve za pomoć kakvi su između državnih odvjetništava Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije, te naravno, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, razmjenjivani tijekom 2006. godine, ali isto tako da bi se ukazalo na značenje ovakve suradnje, prikupljeni su i podaci o tome kakva je bila suradnja Državnog odvjetništva Republike Hrvatske sa svim ostalim državama s kojima ima potpisani sličan Memorandum. Bez obzira što se radi o brojčanim podacima, o statističkim podacima, koji su po meni sami po sebi dosadni, ipak mišljenja sam kako su rezultati vrlo zanimljivi, kako rezultati opravdavaju ranije navode, te da ih možemo sa zanimanjem poslušati.

Prije nego što ukažem na ove statističke podatke, želio bih se osvrnuti samo jednom digresijom na usporedbu između zahtjeva za pomoć kakvi su bili izraženi tijekom 2005. godine u odnosu na one iz 2006. godine. Za 2005. godinu nismo pripremali posebne statističke podatke iz više razloga, naime, nismo istodobno potpisali ove Sporazume, a različita bi bila vremenska razdoblja na koje bi se zamolnice odnosile, a osim toga 2005. godina bila je specifična po tome što je tada nakon dugo vremena postojala mogućnost neposredne suradnje, a u ladicama državnih odvjetništava postojali su brojni predmeti u kojima je naprsto bila potrebna takva suradnja. Stoga je bilo i očekivano kako je tijekom 2005. došlo do jednog iznimnog velikog broja upućivanja zahtjeva za pravnu pomoć, dok se situacija tijekom 2006. u znatnoj mjeri stabilizirala, sada se radi već o zahtjevima za pomoć u onim redovnim predmetima, pa sam mišljenja kako se ovakva suradnja u narednim godinama može nastaviti. Stoga smatram kako su podaci koji se iznose za 2006. zaista reprezentativni podaci, te kako oni mogu predstavljati uporište za donošenje kvalitetnih zaključaka.

Statistički podaci

Kod obrade svih zahtjeva za pomoć posebno smo prikupili podatke za onu grupu zahtjeva za pomoć koju je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske primilo, a isto tako razlikovali smo podatke koji se odnose na situacije u kojima je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske zatražilo pravnu pomoć. Dalje smo razlikovali podatke po tome je li ovim zahtjevima udovoljeno, je li djelomično udovoljeno ili pak nije udovoljeno. Kao što smo uvodno kazali, posebno smo obradili podatke za Bosnu i Hercegovinu, posebno za Crnu Goru, posebno za Srbiju, dok smo sva ostala državna odvjetništva tretirali zajedno.

Podaci koji se odnose na ukupan broj zahtjeva za pravnu pomoć po ovim državnim odvjetništvima, te međusobni odnosi

Tijekom 2006. godine Državno odvjetništvo Republike Hrvatske ukupno je imalo u radu 136 zahtjeva za pravnu pomoć, od toga u 79 predmeta zatražena je pravna pomoć od Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, dok je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske zatražilo pravnu pomoć u 57 predmeta. Ugrubo kazano u postocima, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske zatražilo je pravnu pomoć u 40 odstotku predmeta, a zaprimilo je zahtjeva za pravnu pomoć u oko 60 posto ukupnog broja predmeta. Važna je napomena da se radi samo o zahtjevima za pravnu pomoć temeljenih putem Memoranduma, dok ostali zahtjevi za pravnu pomoć temeljem bilateralnih sporazuma, temeljem Konvencije o pružanju pravne pomoći u kaznenim stvarima, nisu predmet obrade ovakvih podataka.

Najčešća je bila komunikacija s Tužiteljstvom Bosne i Hercegovine, na tu komunikaciju odlazi 62,5 posto

predmeta, potom sa Tužilaštvom Srbije, gdje se ukupno radi o 25 posto od ukupnog broja predmeta, dok je manji broj predmeta sa Crnom Gorom, tijekom cijele godine su bila u pitanju samo 2,21 posto predmeta, a sa svim ostalim državnim odvjetništvima bilo je ukupno 10,29 posto predmeta. Što nam ovi podaci pokazuju? Ovi podaci nam pokazuju da 90 posto suradnje Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, temeljem potpisanih Memoranduma, odnosi se na suradnju sa državnim odvjetništvima Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, odnosno čak 88 posto od cjelokupne suradnje odnosi se na komunikaciju s državnim odvjetništvima Bosne i Hercegovine i Srbije.

Analizirajući podatke o ostvarenim zahtjevima za pravnu pomoć, prema tome jesmo li zatražili ili primili zahtjev za pravnu pomoć, utvrdili smo kako smo najviše zahtjeva za pravnu pomoć primili iz Bosne i Hercegovine, ukupno 75 posto, dok smo iz tužilaštva Srbije primili 14 posto svih zahtjeva.

Slično je i sa zahtjevima za pravnu pomoć koje je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske upućivalo drugim državnim odvjetništvima, najviše zahtjeva smo uputili prema tužilaštima u Bosni i Hercegovini, ukupno 46 posto zahtjeva, dok smo prema Srbiji ukupno uputili 40 posto zahtjeva.

Kada se vidi koliki je broj, odnosno postotak zahtjeva za pomoć koji se odnosi na državna odvjetništva ovih država, onda je samo po sebi vidljivo i jasno koliko je značenje ovog Memoranduma.

„Daj Vaso, molim te“

Ne tako davno, nazvao sam kolegu Marinkovića u Bosni i Hercegovini, i kazao mu otprilike: "Daj Vaso, molim te, imamo strašan pritisak u vezi sa jednim događajem u Bosni i Hercegovini, očekujemo intenzivna raspitivanja, pa molim te, ukoliko imaš kakve zabilješke u svojim predmetima, da nam žurno dostaviš." Zabilješke sam dobio do kraja radnog dana. Slično, obrati mi se kolega iz Bosne i Hercegovine i kaže: "Dogodilo nam se noćas jedno teško kazneno djelo, imamo saznanja da bi počinitelj mogao imati stan na području Republike Hrvatske i u stanu određenu odjeću i obuću". Naravno da smo ishodili nalog za pretragu tog stana, da smo izuzeli odjeću i obuću, te da smo ih dostavili kolegama u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine. Još je mnogo sjajnih takvih primjera s Bosnom i Hercegovinom, a sličnih primjera ima mnogo i s kolegama u Srbiji. Često se čujem s kolegom Mrdakom, putem telefona mnoge stvari zaista dogovorimo, da li npr. da kolege iz Srbije dođu u Županijsko državno odvjetništvo u Vukovar i Osijek, da ih tamo čeka pripremljen spis kojeg žele pregledati i fotokopirati što ih zanima, ili da kolega Mrdak organizira dolazak kolega iz Odjela za ratne zločine u Republici Hrvatskoj u Somboru, da ih tamo već čeka predmet kojeg žele pregledati i kopirati sve ono što ih zanima. Ne samo da dogovaramo ovakve oblike suradnje, već idemo i dalje, pa kolegama iz Tužilaštva u Srbiji organiziramo pretraživanje Državnog arhiva u Republici Hrvatskoj, a oni nama, kada nam je to potrebno, a upravo sada je sličan predmet u tijeku, pretraživanje Vojno-istorijskog arhiva u Beogradu.

Dakle, imamo mnogo sjajnih primjera, i imamo pravo vjerovati da je naša suradnja uspješna, te da naša suradnja može biti još bolja.

Podaci o rezultatima pružanja pravne pomoći

Vrlo zanimljivi su i podaci koji se odnose na rezultate pružanja pravne pomoći, drugim riječima, je li zahtjevima udovoljavano od strane zamoljenog državnog odvjetništva ili nije, ili je pak samo djelomično udovoljavano.

Mišljenja smo kako možemo biti zadovoljni i rezultatima gledajući je li zahtjevima za pravnu pomoć udovoljavano ili pak nije. Analizirajući prosječno u Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, od svih zahtjeva za pravnu pomoć koji su zatraženi, ili pak koji su zaprimljeni, ukupno je u 77 posto slučajeva takvim zamolnicama bilo udovoljavano, djelomično je udovoljeno u šest posto slučajeva, dok nije udovoljeno u 18 posto slučajeva kod ovakvih zahtjeva za pravnu pomoć.

Promatramo li po pojedinim državnim odvjetništvima, situacija je slijedeća: čak u 83 posto zahtjeva koji su zaprimljeni iz Bosne i Hercegovine je udovoljeno, djelomično je udovoljeno u deset posto takvih zahtjeva, a nije udovoljeno u sedam posto takvih zahtjeva. Kada je državno odvjetništvo tražilo pravnu pomoć od Bosne i Hercegovine, udovoljeno je u 74 posto zahtjeva, a nije udovoljeno u 23 posto zahtjeva.

Što se tiče suradnje s tužilaštima u Srbiji, od primljenih zahtjeva za pravnu pomoć udovoljeno je u 64 posto zahtjeva, a nije udovoljeno u 36 posto zahtjeva. Kada je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske tražilo pravnu pomoć, tužilaštva u Srbiji i Crnoj Gori udovoljili su čak u 87 posto zahtjeva, dok nije udovoljeno u 13 posto zahtjeva.

Utvrđeni nedostaci kod pružanja - primanja pravne pomoći

Pored navedenih podataka koji upućuju na zaključak da se zamolnicama udovoljava u iznimno visokom

postotku, a isto tako subjektivni je dojam da se zamolnicama udovoljava u primjerenom roku, mišljenja smo kako je moguće i dalje unaprijediti ovu suradnju. Najveća zapreka u boljem postotku kod udovoljavanja zahtjevima za pravnu pomoć u pravilu se odnosi na različitost pravnih sustava, posebno između Bosne i Hercegovine i Hrvatske odnosno Srbije. Naime, u Bosni i Hercegovini državno odvjetništvo je ono pravosudno tijelo koje provodi istragu, u znatnoj mjeri upravlja policijom, pa je dakle ono ovlašteno izravno prikupljati dokaze, te sve ono što državno odvjetništvo napravi, predstavlja dokaz u kaznenom postupku. Nasuprot tome, situacija u Republici Hrvatskoj nije takva, državno odvjetništvo ima vrlo limitirane mogućnosti neposrednog prikupljanja dokaza, odnosno takvih dokaza koji kasnije mogu biti valjani u kaznenom postupku. Državno odvjetništvo može prikupljati određene informacije, provjeravati određene podatke i sl., međutim, kod ispitivanja bilo osumnjičenih osoba ili pak svjedoka, vrlo je limitirano u postupanju. Poseban problem nastaje kod onih osoba za koje se možda zatraži ispitivanje od strane državnog odvjetnika, ukoliko se protiv tih osoba ne vodi kazneni postupak u Republici Hrvatskoj. Tada su limitirane mogućnosti državnog odvjetništva da takve osobe poziva u svojstvu osumnjičenika, a slično je i s pozivanjem osoba koje bi imale status svjedoka.

Kao razlozi koji su se navodili za neudovoljenje zahtjevima za pomoć, često se navodila nemogućnost da se stupi u kontakt sa osobama sa kojima je trebalo kontaktirati, najčešće jer nisu imali prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj.

Ipak, za nadati se da su ovi problemi prolazni, te da ih se može nadvladati. U Republici Hrvatskoj je upravo pripremljena platforma izmjena kaznenog zakonodavstva, mislimo pritom na kaznenopostupovno zakonodavstvo. Za očekivati je da će Državno odvjetništvo Republike Hrvatske dobiti vrlo slične ovlasti poput odvjetništva u Bosni i Hercegovini, a tada će to pružiti i goleme mogućnosti daljnje suradnje sa svim ostalim državnim odvjetništvima.

Umjesto zaključka

Rezultati koje smo postigli pružaju nam uporište da budemo zadovoljni, probleme koje smo utvrdili da postoje, mišljenja smo kako možemo, prije ili kasnije uspješno nadvladati. Smatramo kako imamo šansu i ubuduće razvijati odličnu suradnju, te da naša suradnja bude i brza i učinkovita.

Želio bih kazati kako naša suradnja ima još jednu prednost, jednu razliku u odnosu na sve ostale, klasične metode pružanja međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima. Naime, nitko nas ne poznaje tako dobro kao što poznajemo sami sebe, nitko ne poznaje potrebe državnih odvjetnika kao što ih poznaju državni odvjetnici u drugim državama. Nitko ne poznaje ni svakodnevne probleme s kojima se susreću državni odvjetnici kao što to poznaju kolege s druge strane granice. To su naše prednosti. Zato ne treba čuditi kada mi vrlo brzo uspostavljamo suradnju, kada ne moramo mnogo objašnjavati jedni drugima.

A jedan drugi oblik suradnje tek smo započeli, tek su krenuli prvi predmeti, a mišljenja smo kako će tek ta suradnja dati sjajne rezultate. Radi se o provedbi Memoranduma o suradnji u predmetima ratnih zločina, ali to je tema za jedan drugi Okrugli stol.